

ปฏิบัติการทางการเมืองของนักการเมือง (สตรี) ท้องถิ่นแห่งคุณภาพ จังหวัดสุราษฎร์ธานี : กรอบวิเคราะห์แนวคิดสตรีนิยมและอุดมการณ์ Political Practices of Award-Winning Local Female Politicians in Surat -Thani Province : An Analytical Framework of Feminist Concepts and Ideologies

อภिरดี จิโรภาส^{1*} (Apiradee Jiropas)^{1*}

อัศวศิริ ลาปีอี² (Aussiri Lapi-e)²

ทวนธง ครุฑจ้อน³ (Thuanthong Krutchon)³

บทคัดย่อ

เป้าหมายการศึกษาปฏิบัติการทางการเมืองของนักการเมืองสตรีท้องถิ่นแห่งคุณภาพในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ภายใต้กรอบแนวคิดสตรีนิยมและอุดมการณ์ทางการเมืองนี้ ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าการเมืองของสตรีมิได้เป็นเพียงการแสดงบทบาทในพื้นที่อำนาจเท่านั้น หากแต่สัมพันธ์กับการก่อรูปของอุดมการณ์ที่หลากหลายและสะท้อนมิติทัศน์ใหม่เกี่ยวกับอำนาจ ความเสมอภาค และความเป็นธรรมทางเพศ งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพจากกรณีศึกษา ผ่านตัวแบบนักการเมืองสตรี

¹ อาจารย์ ดร., สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา 90000, อีเมล: japiradee@tsu.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา 90000, อีเมล: aussiri@tsu.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา 90000, อีเมล: Thuanthong@tsu.ac.th

¹ Lecturer Dr., Program in Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand, E-mail: japiradee@tsu.ac.th

² Asst. Prof. Dr., Program in Social Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla 90000, Thailand, E-mail: aussiri@tsu.ac.th

³ Asst. Prof. Dr., Program in Public Administration, Management for Development College (TSU-MDC), Thaksin University, Songkhla 90000, Thailand, E-mail: Thuanthong@tsu.ac.th

*Corresponding author : E-mail address : japiradee@tsu.ac.th

ซึ่งได้รับรางวัล “นักการเมืองท้องถิ่นแห่งคุณภาพ” ประจำปี พ.ศ. 2567 ได้แก่ เทศบาลเมืองท่าข้าม อำเภอพนมพิณ และองค์การบริหารส่วนตำบลไชยคราม อำเภอดอนสัก เพื่อวิเคราะห์โครงสร้าง บทบาท และกลยุทธ์ทางการเมืองที่สะท้อนกลไกเชิงบูรณาการระหว่างอุดมการณ์ส่วนบุคคลกับปฏิบัติการในพื้นที่สาธารณะ ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ปฏิบัติการทางการเมืองของนักการเมืองสตรีทั้งสองกรณีสอดคล้องกับแนวคิดสตรีนิยมบนฐานอุดมการณ์สตรีนิยมเชิงวัฒนธรรมและหลังสมัยใหม่ รวมทั้งแนวคิดสตรีนิยมเชิงโครงสร้าง และ
- 2) ปฏิบัติการทางการเมืองเป็นผลจากกระบวนการจัดวางตัวตนในสนามการเมืองท้องถิ่นซึ่งผสมผสานกลไกระหว่างการเมืองแบบเป็นทางการกับการเมืองแบบไม่เป็นทางการ อันเป็นเงื่อนไขในการสร้างผลิตภาพผ่านผลงานเชิงประจักษ์แต่ละพื้นที่ ภายใต้อุดมการณ์ที่แสดงถึงเงื่อนไขการเมืองสตรีที่ไม่เพียงเป็นผู้ปฏิบัติการทางการเมืองในเชิงโครงสร้างเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวแสดงสำคัญรองรับการสร้างพื้นที่และเชื่อมร้อยอัตลักษณ์ของสตรีนิยมในเวทีการเมืองท้องถิ่นไทยร่วมสมัย จึงนำไปสู่การเสนอให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกแบบกลไกสนับสนุนที่ยืดหยุ่น โดยส่งเสริมการทำงานในพื้นที่แบบไม่เป็นทางการของนักการเมืองสตรี เพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์สตรีนิยมเชิงวัฒนธรรมที่ค้นพบ

คำสำคัญ : ปฏิบัติการทางการเมือง, นักการเมืองสตรี, สตรีนิยม, อุดมการณ์ทางการเมือง

Abstract

This study aims to examine the political practices of competent local female politicians in Surat Thani Province under the framework of feminism and political ideology. It is based on the hypothesis that women's political participation is not merely the performance of roles within power structures, but is intertwined with the formation of diverse ideologies and reflects new concepts of power, equality, and gender justice. This research uses a qualitative case study methodology, employing the model case studies of female politicians who received the “Quality Local Politician” award in the year P. Professor 2567 2024 (B.E. 2567), including those from Tha Kham Municipality,

Phunphin District, and Chaiyakhram Sub-district Administrative Organization, Don Sak District, to analyze the structure, roles, and political strategies that reflect the integrated mechanism between personal ideology and public space operations. The research findings indicate that 1) the political actions of both female politicians align with feminist concepts based on cultural and postmodern feminism, as well as structural feminism. 2) The political actions are the result of self-positioning in the local political arena, which combines formal and informal political mechanisms. This is a condition for creating productivity thru tangible achievements in each area creates tangible achievements through productive political engagement. Under this finding, it shows that These findings show that female politicians are not only political actors in a structural sense but also key players in creating space and connecting feminist identities in the contemporary Thai local political arena. Therefore, it is proposed that the government and relevant agencies to design flexible support mechanisms, promoting to promote the informal on-the-ground work of women politicians to align with the cultural feminist identity discovered identified in this study.

Keywords : Political Practices, Female Politicians, Feminism, Political Ideology

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 บทบาทของสตรีในทางการเมืองได้กลายเป็นดัชนีสำคัญของการพัฒนาในระบอบประชาธิปไตย (United Nations Development Programme, 2022) สะท้อนถึงการมีส่วนร่วมของสตรีในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองไม่เพียงสะท้อนถึงความเสมอภาคทางเพศเท่านั้น หากยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของธรรมาภิบาลและการบริหารภาครัฐในระดับท้องถิ่นด้วย (Squires, J., 1999) ขณะเดียวกันในบริบทของประเทศไทยนั้น การพัฒนามาบทบาทสตรีในทางการเมืองได้รับการผลักดันภายใต้กรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) เป้าหมายที่ 5 ว่าด้วย “ความเท่าเทียมระหว่างเพศ” ซึ่งกำหนดให้รัฐส่งเสริมโอกาสของสตรีในการ

เป็นผู้นำในทุกระดับของการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) อย่างไรก็ตาม แม้สตรีไทยจะมีโอกาสเข้าสู่สนามการเมืองเพิ่มมากขึ้น แต่สัดส่วนของนักการเมืองสตรียังอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นพื้นที่ฐานรากของการเมืองประชาธิปไตย ซึ่งจากการศึกษาของถวิลวดี บุรีกุล และรัชชวดี แสงหะหมัด (2559) สะท้อนว่า การมีส่วนร่วมของสตรีในทางการเมืองยังถูกจำกัดด้วยอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (patriarchal ideology) และโครงสร้างอำนาจที่สตรีต้องต่อรองอยู่เสมอในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งส่งผลให้สตรีจำนวนมากต้องใช้ปฏิบัติการเชิงสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงบริบทเชิงพื้นที่ และเงื่อนไขเฉพาะเพื่อยืนยันความชอบธรรมในอำนาจที่มีอยู่ (Hooks, 2014)

ภายใต้บริบทดังกล่าวสะท้อนความสำคัญของการเมืองท้องถิ่น สำหรับทำความเข้าใจปรากฏการณ์การต่อรองอำนาจการเมืองของสตรี โดยเฉพาะในจังหวัดสุราษฎร์ธานีซึ่งมีพลวัตทางการเมืองอย่างเข้มข้นทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น สะท้อนจากงานวิจัยของนิตยา เทพแป้น (2565) ที่พบว่านักการเมืองสตรีท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเริ่มมีบทบาทในฐานะผู้นำทางการเมืองที่ได้รับการยอมรับมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มที่สามารถออกแบบกลไกการสร้างสมดุลระหว่าง “อุดมการณ์ส่วนบุคคล” กับ “ปฏิบัติการเชิงนโยบาย” เพื่อรองรับกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นสอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล ขณะเดียวกันการประยุกต์ใช้แนวคิดสตรีนิยม (feminist theory) ช่วยทำให้เห็นว่าการเมืองของสตรีในสถานการณ์ปัจจุบันไม่ควรถูกนำเสนอเพียงในฐานะการมีส่วนร่วมเพียงเท่านั้น หากแต่ควรฉายภาพในฐานะปฏิบัติการทางอุดมการณ์ (ideological action) ที่นักการเมืองสตรีใช้เพื่อประกอบกระบวนการสร้างความหมายใหม่ผ่านกลไกเชิงอำนาจและแสดงบทบาทในพื้นที่ทางการเมืองที่มีลักษณะเฉพาะอีกด้วย (Fraser, 2013) จากเงื่อนไขดังกล่าวตอกย้ำเป้าหมายของการประยุกต์แนวคิดสตรีนิยมผสมผสานกับกรอบอุดมการณ์ทางการเมืองครั้งนี้ที่คาดหวังสร้างมุมมองใหม่เกี่ยวกับกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางการเมืองของสตรีซึ่งปรากฏผ่านการกระทำ การสื่อสาร รวมทั้งการบริหารงานในระดับท้องถิ่นสำหรับกรณีศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่มีความลึกซึ้งมากขึ้น

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์เบื้องหลังชุดความสัมพันธ์ระหว่าง “อุดมการณ์ทางการเมือง” ที่สะท้อนผ่านอัตลักษณ์และบริบทของนักการเมืองสตรี และ “ปฏิบัติการทางการเมืองของนักการเมืองสตรี” ด้วยบทบาทการแสดงออกในเวทีการเมืองท้องถิ่นร่วมสมัย ซึ่งเป็นสมมติฐานหลักของการวิจัยที่มุ่งศึกษาผ่านตัวแบบนักการเมืองสตรีที่ได้รับรางวัลนักการเมืองท้องถิ่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2567 โดยศูนย์ความเป็นเลิศเพื่อการพัฒนาศักยภาพพลเมือง วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เนื่องจากมีเกณฑ์พิจารณาบริบทรายบุคคล ซึ่งแตกต่างจากการประเมินรางวัลผลสำเร็จภาพรวมขององค์กรท้องถิ่นดังที่ผ่านมา (รางวัลพระปกเกล้า โดยสถาบันพระปกเกล้า รวมทั้งรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี โดยสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงรางวัลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง) ประกอบกับรางวัลดังกล่าวพบว่าผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้รับรางวัลเพียง 2 คน และเป็นนักการเมืองสตรีทั้งหมด ได้แก่ ตัวแทนผู้บริหารเทศบาลเมืองท่าข้าม อำเภอพนมพิน และองค์การบริหารส่วนตำบลไชยคราม อำเภอดอนสัก ด้วยปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงเป็นเงื่อนไขรองรับการกำหนดกรอบวิเคราะห์บทบาทของนักการเมืองสตรีสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นครั้งนี้ที่คาดว่าจะสามารถจุดประกายข้อค้นพบใหม่ ที่ใช้ผลักดันให้เกิดความเสมอภาคทางการเมืองรวมทั้งกระตุ้นให้เกิดแนวทางการสร้างความเป็นธรรมทางเพศ ผ่านการก่อรูปของชุดอุดมการณ์แนวสตรีนิยมเชิงปฏิบัติการ ที่หลากหลายและถือเป็นภาพสะท้อนความก้าวหน้าของการเมืองระดับฐานรากต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปฏิบัติการทางการเมืองของนักการเมืองสตรีในระดับท้องถิ่นจำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่สามารถอธิบายได้ทั้ง “มิติของเพศสภาพ” และ “มิติของอุดมการณ์ทางการเมือง” ซึ่งสะท้อนการดำรงอยู่ของสตรีในระบบอำนาจและการต่อรองทางสังคมการเมืองร่วมสมัย ดังนั้นการทบทวนกรอบแนวคิดสตรีนิยม (feminist theory) และแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมือง (political ideology) จึงถือเป็นกรอบสำคัญที่ช่วยทำความเข้าใจพลวัตของบทบาทสตรีในพื้นที่ทางการเมือง

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นเวทีที่สตรีต้องเผชิญกับโครงสร้างชายเป็นใหญ่ (Connell, 1987) และระบบอุปถัมภ์ทางการเมืองที่ยังรากลึกในสังคมการเมืองไทยมาเป็นระยะเวลาานาน

1. แนวคิดสตรีนิยม (Feminist Theory) ถือเป็นกระแสความคิดที่มีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อการศึกษาทางสังคมและการเมืองในศตวรรษที่ 20-21 โดยมุ่งตั้งคำถามต่อโครงสร้างอำนาจและระบบสังคมที่ยึดโยงอยู่กับอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (patriarchal ideology) ซึ่งส่งผลให้สตรีถูกกดทอนบทบาทในเชิงอำนาจและการตัดสินใจทางการเมืองในทุกระดับ (Hooks, 2014) สตรีนิยมจึงมิได้เป็นเพียงขบวนการความคิดที่เน้นสิทธิสตรีเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการท้าทายและรื้อสร้างความหมายของอำนาจ อัตลักษณ์ทางเพศ และพื้นที่ทางการเมืองใหม่อีกด้วย ทั้งนี้ในทางทฤษฎี Fraser (2013) ได้จำแนกประเภทแนวคิดสตรีนิยมได้พัฒนาขยายออกเป็นหลายสำนัก เช่น สตรีนิยมเสรี (liberal feminism) เน้นความเสมอภาคในสิทธิทางกฎหมายและการเมือง โดยมุ่งผลักดันให้สตรีได้รับโอกาสเท่าเทียมกับบุรุษในระบบสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ขณะที่สตรีนิยมเชิงมาร์กซิสต์และสังคมนิยม (marxist/ socialist feminism) มองว่าการกดทับสตรีเกิดจากระบบทุนนิยมที่ผูกขาดการผลิตและแรงงาน ผลิตซ้ำกลไกการทำให้ผู้หญิงถูกจำกัดบทบาทไว้เพียงในพื้นที่ครัวเรือนเท่านั้น นอกจากนี้สตรีนิยมเชิงวัฒนธรรม (cultural feminism) เน้นคุณค่าความเป็นหญิง เช่น ความห่วงใย ความสัมพันธ์ และการดูแล เป็นต้น ซึ่งถูกยกย่องเทียบเท่าคุณค่าของความเป็นชาย รวมทั้งสตรีนิยมหลังสมัยใหม่ (postmodern feminism) ซึ่งมุ่งวิพากษ์อำนาจของภาษาและวาทกรรมที่สร้างเพศสภาพ โดยเสนอว่าสตรีควรสร้างพื้นที่ตัวตนผ่านกระบวนการต่อต้านการนิยามจากแนวคิดโครงสร้างชายเป็นใหญ่ ขณะเดียวกันสตรีนิยมเชิงโครงสร้าง (structural feminism) เน้นการวิเคราะห์โครงสร้างสังคมและสถาบันทางการเมืองที่ผลิตซ้ำความไม่เท่าเทียมทางเพศ และสตรีนิยมเชิงปฏิบัติ (pragmatic feminism) เสนอว่าการต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมควรอยู่ในรูปของการลงมือปฏิบัติจริงในพื้นที่ ไม่จำกัดอยู่ในเชิงทฤษฎี เป็นต้น

2. แนวคิดอุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology) โดยใช้กรอบของ Heywood A. (2017) ที่อธิบายว่าอุดมการณ์ คือชุดความคิดที่หล่อหลอมทัศนคติทางการเมือง การตัดสินใจ และการปฏิบัติของบุคคล ซึ่งภายใต้เงื่อนไขการวิจัยนี้

พยายามทบทวนชุดอุดมการณ์ทางการเมืองของสตรีที่สามารถแบ่งออกเป็นหลายมิติ เช่น อุดมการณ์ส่วนบุคคล (personal ideology) สะท้อนความเชื่อในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และการใช้ประชาชน ขณะที่อุดมการณ์ระดับชุมชน (communal ideology) ที่เน้นการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม รวมถึงอุดมการณ์สตรีนิยมเชิงปฏิบัติ (pragmatic feminism) ที่มุ่งสร้างสมดุลระหว่างบทบาททางเพศกับอำนาจในพื้นที่ด้วยอุดมการณ์ของนักการเมืองสตรีท้องถิ่นมักไม่ใช่อำนาจที่ผลิตซ้ำแนวคิดจากพรรคการเมืองระดับชาติ หากแต่เป็นอุดมการณ์แบบท้องถิ่น หรือ localized women's ideology ที่สะท้อนบริบทเฉพาะและประสบการณ์ของนักการเมืองสตรี สอดคล้องกับแนวทางศึกษามุมมองระหว่างแนวคิดสตรีนิยมกับอุดมการณ์ทางการเมืองนี้ ซึ่งคาดว่าทำให้เห็นถึงเบื้องหลังชุดอุดมการณ์ที่ผลักดันปฏิบัติการของนักการเมืองสตรีในรูปแบบการต่อรองและต่อสู้เพื่อนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ รวมทั้งกำหนดวาทกรรมใหม่ของอำนาจในสนามการเมืองท้องถิ่นไทยร่วมสมัยผ่านกรณีศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานีครั้งนี้

กล่าวโดยสรุปแนวคิดสตรีนิยมและอุดมการณ์ทางการเมืองนับเป็นกรอบทฤษฎีสำคัญในการทำความเข้าใจปฏิบัติการทางการเมืองของสตรีในระดับท้องถิ่น เนื่องด้วยสามารถประกอบการอธิบายในทัศนะใหม่ทั้งในมิติอำนาจเชิงโครงสร้าง (structural power) และอำนาจเชิงวัฒนธรรม (cultural power) พร้อมทั้งเผยให้เห็นบริบทและองค์ประกอบเฉพาะของการเมืองที่สะท้อนการก่อรูปอุดมการณ์สตรีนิยมเชิงปฏิบัติการในบริบทไทยร่วมสมัยอย่างลึกซึ้ง

วิธีการศึกษา

ปฏิบัติการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ในลักษณะกรณีศึกษา ตามแนวคิดของ Yin (2018) ครั้งนี้มุ่งศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองของนักการเมืองสตรีในระดับท้องถิ่นที่ได้รับรางวัล “นักการเมืองท้องถิ่นแห่งคุณภาพ” ประจำปี พ.ศ. 2567 ผ่านกรอบแนวคิดสตรีนิยมและอุดมการณ์ทางการเมืองเพื่อนำเสนอปฏิบัติการเชิงอุดมการณ์ที่สะท้อนผ่านกลไกการสร้างความหมายใหม่ของอำนาจสู่เป้าหมายการสร้างภาพลักษณ์ทางเพศ ซึ่งการวิจัยลักษณะนี้มุ่งทำความเข้าใจเชิงลึก

ต่อบริบทพื้นที่ รวมทั้งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงทางการเมืองกับโครงสร้างทางอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยกำหนดวิธีดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนดังนี้

1. พื้นที่และหน่วยวิเคราะห์การวิจัย

พื้นที่ศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ถือเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ และมีความเข้มข้นทางการเมืองในระดับสูงของภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีนักการเมืองสตรีท้องถิ่นได้รับการยอมรับในฐานะผู้นำท้องถิ่นแห่งคุณภาพ จำนวน 2 หน่วยวิเคราะห์ ได้แก่ 1. เทศบาลเมืองท่าข้าม อำเภอพุนพิน โดยสะท้อนตัวแบบนักการเมืองคุณภาพระดับเทศบาล และ 2. องค์การบริหารส่วนตำบลไชยคราม อำเภอดอนสัก ที่สะท้อนตัวแบบนักการเมืองคุณภาพระดับตำบล ซึ่งทั้งสองกรณีศึกษาเป็นพื้นที่ที่นักการเมืองสตรีดำรงตำแหน่งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและได้รับรางวัล “นักการเมืองท้องถิ่นแห่งคุณภาพ” ปี พ.ศ. 2567 จากศูนย์ความเป็นเลิศเพื่อการพัฒนาศักยภาพพลเมืองวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งสะท้อนถึงความโดดเด่นทั้งเชิงโครงสร้างและปฏิบัติการทางการเมืองชัดเจน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกโดยวิธีการแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ 1. นักการเมืองสตรีในระดับเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ผ่านบริบทผู้นำท้องถิ่นแห่งคุณภาพ จำนวน 2 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีท่าข้าม และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไชยคราม ซึ่งกำหนดให้เป็นตัวแทนของนักการเมืองสตรีท้องถิ่นที่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งบริหาร ที่มีประสบการณ์ทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสะท้อนความหลากหลายทางอุดมการณ์ในระดับท้องถิ่นในพื้นที่ 2. สมาชิกสภาท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมือง และการบริหารงานของทั้งสองหน่วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 คน และ 3. ประชาชน และผู้นำชุมชนที่มีปฏิสัมพันธ์กับนักการเมืองสตรีในเชิงนโยบายและโครงการพัฒนา จำนวน 5 คน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ทั้งสิ้นจำนวน 15 คน เพื่อให้เกิดความสมดุลของข้อมูลเชิงลึกและสะท้อนบริบทภาพรวมของพื้นที่

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview guide) โดยออกแบบคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมือง ปรัชญาการบริหาร การตัดสินใจทางนโยบายและประสบการณ์ในการต่อรองอำนาจในฐานะการสถาปนาบทบาทของสตรีในกิจกรรมทางการเมือง

2. แบบสังเกต (observation checklist) สำหรับใช้ในการสังเกตพฤติกรรมการบริหาร การสื่อสารในที่ประชุม และการปฏิบัติงานในพื้นที่จริง เพื่อบันทึกลักษณะของปฏิบัติการทางการเมือง ที่ปรากฏจริงในบริบทท้องถิ่น

3. เอกสารและข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ รายงานงบประมาณรายจ่ายประจำปี แผนพัฒนาท้องถิ่น นโยบายท้องถิ่น และข้อมูลจากศูนย์ความเป็นเลิศเพื่อการพัฒนาศักยภาพพลเมือง เป็นต้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดการดำเนินงานโดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลเอกสารและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบวิเคราะห์เบื้องต้น รวมทั้งศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) จากรายงานราชการ บทความวิชาการ และสื่อสิ่งพิมพ์ ที่เกี่ยวกับบทบาทนักการเมืองคุณภาพเฉพาะกรณีนักการเมืองสตรี บริบทของการเมืองท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี และแนวคิดสตรีนิยม

ระยะที่ 2 การลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วย 3 วิธีหลัก ได้แก่ (1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) กำหนดแนวคำถามหลักที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดสตรีนิยมและอุดมการณ์ทางการเมือง (2) การสังเกต (observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม สำหรับเก็บข้อมูลเชิงพฤติกรรม และบรรยากาศทางสังคม การเมืองในภาพรวมทั้งสองพื้นที่ (3) การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อสนับสนุนกระบวนการตีความสร้างข้อสรุปในภาพรวม

4. การวิเคราะห์และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและตีความ ภายใต้กรอบแนวคิดสตรีนิยมและอุดมการณ์ทางการเมือง ใช้วิธีการถอดรหัสข้อมูลจากเทปสัมภาษณ์และจัดหมวดหมู่รหัสตามธีม (Theme) ได้แก่ อุดมการณ์ส่วนบุคคล บทบาทเชิงอำนาจ ปฏิบัติการทางเพศ และการเมืองแบบไม่เป็นทางการ โดยวิเคราะห์ประเด็นที่สะท้อนรูปแบบเฉพาะปฏิบัติการทางอุดมการณ์ของนักการเมืองสตรี รวมทั้งการเชื่อมโยงทฤษฎีสตรีนิยม (Fraser, 2013) และอุดมการณ์ทางการเมือง (Heywood, 2017) เพื่อแสดงรายละเอียดเชิงพฤติกรรมของนักการเมืองสตรีตัวแบบผ่านกรณีศึกษา

ขณะที่การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลสำหรับสรุปผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ โดยใช้แนวทางของ Lincoln & Guba (1985) ประกอบด้วยความน่าเชื่อถือของข้อมูลผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลกับผู้ให้สัมภาษณ์ ตรวจสอบความคงทนของข้อมูลด้วยการบันทึกกระบวนการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ รวมทั้งตรวจสอบข้อมูลโดยวิธีการสามเส้า (triangulation) สำหรับใช้เปรียบเทียบข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักการเมืองกับข้อมูลเอกสารที่หลากหลาย รวมทั้งการสัมภาษณ์บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้สนับสนุนนักการเมืองในบทบาทกลุ่มผลประโยชน์ในพื้นที่ ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ตลอดจนตัวแทนภาคประชาชน ขณะที่การตรวจสอบความสอดคล้องผ่านกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยอิงหลักฐานเชิงประจักษ์ รวมทั้งมุมมองจากผู้เชี่ยวชาญด้านการเมือง

5. มาตรฐานจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ปฏิบัติการวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างการวิจัยตามกรอบจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนมหาวิทยาลัยทักษิณ ดำเนินการให้การรับรองโครงการวิจัยตั้งแต่วันที่ 31 พฤษภาคม 2568 (หมายเลขอ้างอิง COA No.TSU 2025_186 REC No.0380)

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

1. ผลการศึกษา

ผลการวิจัยสะท้อนข้อค้นพบสำคัญตามกรอบวัตถุประสงค์ว่าด้วยการศึกษาลักษณะและรูปแบบปฏิบัติการทางการเมืองของนักการเมืองสตรีท้องถิ่นแห่งคุณภาพในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผ่านการนำเสนอใน 2 ประเด็นสำคัญดังนี้

1. การก่อรูปอุดมการณ์ทางการเมืองของนักการเมืองสตรีท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การเมืองท้องถิ่นไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาภายหลังจากเหตุการณ์รัฐประหารเมื่อปี พ.ศ.2557 (พ.ศ. 2558 - 2568) เป็นต้นมาแสดงให้เห็นถึงพื้นที่ที่สตรีเริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น แม้จำนวนผู้หญิงที่เข้าสู่สนามการเมืองยังมีสัดส่วนน้อยกว่าผู้ชาย สอดรับกับมโนทัศน์รวบยอดโดยกมลชนก เรือนคำ (2567) ที่ระบุชัดเจนว่า ผู้หญิงในการเมืองท้องถิ่นไทย จำนวนมากขึ้นแต่สัดส่วนยังน้อยมาก หากแต่การเกิดขึ้นของผู้นำสตรีในตำแหน่งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่สะท้อนถึงกระบวนการเสริมพลังสตรี (women empowerment) ที่ประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่มีตัวแทนผู้นำสตรีระดับท้องถิ่นที่มีความโดดเด่น ได้แก่ นางวสุ ประดิษฐ์พร นายกเทศมนตรีเมืองท่าข้าม และนางสาวนิตยา เทพแป้น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลไชยคราม ซึ่งทั้งสองถือเป็นนักการเมืองที่ได้รับรางวัลนักการเมืองท้องถิ่นแห่งคุณภาพ ประจำปี 2567 สะท้อนการยอมรับจากผลงานที่ถ่ายทอดผ่านภาพลักษณ์การเมืองเชิงประจักษ์

อย่างไรก็ตามด้วยบริบททั่วไปของสตรีในการเมืองท้องถิ่นสุราษฎร์ธานีที่พบว่าแม้จำนวนสตรีเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นเพิ่มขึ้น แต่สัดส่วนยังน้อยมากเมื่อเทียบกับผู้ชาย โดยเฉพาะตำแหน่งผู้บริหารสูงสุด เช่นเดียวกับกับบทบาทของผู้หญิงมักถูกจำกัดให้อยู่ในงานด้านสังคม สวัสดิการ การศึกษา หรือการดูแลกลุ่มเปราะบางมากกว่าการแสดงบทบาทในการวางแผนและกำหนดนโยบายเชิงยุทธศาสตร์หรือเศรษฐกิจ ดอกร้าค่านิยมสังคมยังคาดหวังให้ผู้หญิงมีภาพลักษณ์สุภาพ เรียบร้อย ซื่อสัตย์ ซึ่งบางครั้งกลายเป็นข้อจำกัดเมื่อเผชิญการแข่งขันทางการเมืองที่ต้องใช้ภาพลักษณ์เข้มแข็งแบบผู้นำชายอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นด้วยเงื่อนไขอันมีลักษณะเฉพาะดังกล่าว คาดว่ามีผลต่อการฉายภาพปฏิบัติการทางการเมืองในระดับ

ฐานรากผ่านตัวแบบนักการเมืองท้องถิ่นแห่งคุณภาพครั้งนี้ จึงนำเสนอการก่อรูปอุดมการณ์ทางการเมืองของนักการเมืองสตรีท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากกรณีศึกษา 2 พื้นที่ ดังนี้

1.1 การก่อรูปอุดมการณ์ทางการเมืองของนายกเทศมนตรีเมืองท่าข้าม

จากมุมมองต่อการเมืองท้องถิ่นไทยทั้งในภาพรวม และบริบทเฉพาะพื้นที่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภายใต้วาทกรรม “ผู้หญิงในการเมืองท้องถิ่นไทย จำนวนมากขึ้น แต่สัดส่วนยังน้อยมาก” พบว่า “ผู้หญิงเข้ามาในการเมืองท้องถิ่นมากขึ้น โดยเฉพาะการเป็นสมาชิกสภา แต่ยังไม่สามารถก้าวไปถึงตำแหน่งผู้นำสูงสุดได้มากนัก ต้องยอมรับว่าบทบาทผู้หญิงมักถูกจำกัดอยู่ในงานที่อ่อนโยน เช่น งานด้านสังคม สวัสดิการหรือการดูแลกลุ่มเปราะบาง มากกว่างานเชิงยุทธศาสตร์หรือเศรษฐกิจ นอกจากนี้ส่วนตัวมองว่าภาพลักษณ์ของผู้หญิงยังถูกกำหนดโดยค่านิยม เช่น ต้องสุภาพ เรียบร้อย ซื่อสัตย์ ซึ่งบางครั้งถูกทำให้กลายเป็นข้อจำกัดในการแข่งขันทางการเมืองที่ต้องการภาพลักษณ์แข็งแกร่งแบบผู้นำชาย” (ST1 (ผู้ให้สัมภาษณ์). อภิรดี จิโรภาส และอัครศิริ ลาปี่อิ (ผู้สัมภาษณ์). ที่สำนักงานเทศบาลเมืองท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2568.)

ในขณะที่ความท้าทายของนักการเมืองสตรีในระดับท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี สะท้อนมุมมองจากเงื่อนไขความท้าทายเชิงวัฒนธรรมการเมือง และทุนทางสังคม/เศรษฐกิจ ที่ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ในลักษณะเพดานแก้ว (glass ceiling) กล่าวคือเป็นแนวโน้มที่นักการเมืองสตรีไม่สามารถก้าวขึ้นตำแหน่งในระดับสูงได้ “แม้จะมีผู้หญิงได้รับเลือกเข้าสู่สภาท้องถิ่นมากขึ้น แต่เส้นทางก้าวเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารยังเต็มไปด้วยข้อจำกัด โดยมักถูกผลักและมองว่าเหมาะที่จะไปทำงานด้านสังคม สวัสดิการ การศึกษา มากกว่าบทบาทด้านเศรษฐกิจหรือการบริหารโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้นด้วยตำแหน่งที่ดำรงอยู่ จึงต้องเผชิญกับการถูกคาดหวังให้สุภาพ เรียบร้อย ไม่แข็งกร้าว ซึ่งอาจขัดแย้งกับการแสดงบทบาททางการเมืองที่ต้องแข่งขันและต่อสู้ ถือเป็นความท้าทายอย่างมาก” (ST2 (ผู้ให้สัมภาษณ์). อภิรดี จิโรภาส และอัครศิริ ลาปี่อิ (ผู้สัมภาษณ์). ที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2568.) นอกจากนี้การผลิตซ้ำมุมมองเกี่ยวกับค่านิยม

ทางสังคมและวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ ถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามาสืบบทบาทและสร้างภาพลักษณ์ของนักการเมืองสตรีอย่างมาก “ผู้หญิงมักถูกสังคมจับตามองเป็นพิเศษ ทั้งในด้านบุคลิกภาพ ความสุภาพ หรือแม้แต่การแต่งกายมากกว่าผลงานทางการเมือง และที่สำคัญเลยคือเรื่องภาพลักษณ์ผู้นำหญิงจึงมักถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบของความสุภาพ เรียบร้อย และไม่ขัดแย้ง ซึ่งบางครั้งกลายเป็นอุปสรรคต่อการสร้างภาพลักษณ์ความเข้มแข็งในฐานะผู้นำ” (ST3 (ผู้ให้สัมภาษณ์). อัครศิริ ลาปี้อี (ผู้สัมภาษณ์). ที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2568.)

อย่างไรก็ตามกลยุทธ์การสร้างความเชื่อมั่นและความชอบธรรมในสนามการเมืองท้องถิ่น พบว่าจำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การพิสูจน์ด้วยผลงาน กล่าวคือ เน้นการทำงานเชิงประจักษ์ การขับเคลื่อนโครงการฯ ที่เห็นผลจริง โดยเฉพาะงานด้านพัฒนาเมืองและคุณภาพชีวิตประชาชนเพื่อสร้างความไว้วางใจ 2) การสร้างภาพลักษณ์ของผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต กล่าวคือ ผู้บริหารต้องมีคุณลักษณะสุภาพ เรียบร้อย และโปร่งใส เป็นจุดแข็งที่แตกต่างจากการเมืองชายที่มักถูกมองว่าแข็งกร้าวหรือมักโน้มเอียงไปสู่ความเชื่อมโยงระหว่างอำนาจกับผลประโยชน์มากกว่านักการเมืองสตรี และ 3) การเข้าถึงประชาชน กล่าวคือ การสร้างการยอมรับผ่านความใกล้ชิดกับประชาชน ชุมชน โดยลงพื้นที่พบปะและรับฟังปัญหาโดยตรงอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

ท้ายที่สุดแนวทางการพัฒนาบทบาท/เสริมพลังให้ผู้หญิงรุ่นใหม่ก้าวเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี “ต้องสร้างการยอมรับในบทบาทผู้หญิงผ่านผลงานเชิงประจักษ์ เพื่อทำลายอคติทางสังคมโดยผู้เกี่ยวข้องต้องเน้นการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้นำหญิงรุ่นใหม่ให้มีความรู้ ความเข้าใจด้านการบริหารท้องถิ่น การสื่อสารทางการเมือง และการวางยุทธศาสตร์” (ST3 (ผู้ให้สัมภาษณ์). อภริดี จิโรภาส และอัครศิริ ลาปี้อี (ผู้สัมภาษณ์). ที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2568.) ซึ่งสะท้อนแนวคิดหลักที่กระตุ้นให้สังคมต้องเลิกล้มมองผู้หญิงว่าเหมาะกับเพียงงานอ่อนโยนแต่ต้องยอมรับว่าผู้หญิงก็สามารถเป็นผู้กำหนดนโยบายระดับโครงสร้างได้แม้ในระดับท้องถิ่นก็ตาม

1.2 การก่อรูปอุดมการณ์ทางการเมืองของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไชยคราม

ภายใต้ฉากทัศน์เกี่ยวกับสถานการณ์การเมืองท้องถิ่นไทย สะท้อนบริบทจังหวัดสุราษฎร์ธานี ภายใต้วาทกรรม “ผู้หญิงในการเมืองท้องถิ่นไทย จำนวนมากขึ้น แต่สัดส่วนยังน้อยมาก” พบว่า “ยอมรับว่าจำนวนผู้หญิงเข้าสู่การเมืองมากขึ้นจริง แต่ส่วนใหญ่ยังอยู่ในตำแหน่งฝ่ายสภา มากกว่าการขึ้นสู่ฝ่ายบริหาร แม้ผู้หญิงจะมีศักยภาพ แต่ยังต้องพิสูจน์ตนเองมากกว่าผู้ชาย โดยเฉพาะการสร้างภาพลักษณ์ด้านความเข้มแข็งและความสามารถการบริหารเพื่อให้ได้รับการยอมรับโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนผู้หญิงเข้าสู่การเมืองควรมาจากทั้งพรรคการเมืองท้องถิ่น ชุมชนและครอบครัว” (ST4 (ผู้ให้สัมภาษณ์). อัครศิริ ลาปีอี (ผู้สัมภาษณ์). ท้องถิ่นการบริหารส่วนตำบลไชยคราม อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2568.)

นอกจากนี้ด้วยพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลไชยคราม ยังคงเผชิญความท้าทายเชิงโครงสร้างอำนาจและการสร้างความชอบธรรมในฐานะผู้นำหญิงในพื้นที่ ที่ผู้ชายครองอำนาจยาวนาน อันเนื่องมาจาก “การเมืองท้องถิ่นยังคงเป็นสังคมแบบชายเป็นใหญ่และตระกูลการเมืองมีอิทธิพลสำคัญ ผู้หญิงที่ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำต้องเผชิญการตั้งคำถามถึงความเหมาะสมจึงต้องแสดงให้เห็นถึงความสามารถด้านการบริหาร ความเด็ดขาด และความเข้มแข็ง มากกว่าผู้ชายเพื่อสร้างการยอมรับ พร้อมกับต้องแบกรับความคาดหวังด้านครอบครัวไปพร้อมกับการทำงานทางการเมือง” (ST2 (ผู้ให้สัมภาษณ์). อภริติ จิโรภาส และอัครศิริ ลาปีอี (ผู้สัมภาษณ์). ที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2568.) ในขณะที่เงื่อนไขและปัจจัยเสริมพลังสตรีในการเมืองท้องถิ่นสุราษฎร์ธานี ตอกย้ำเป้าหมายเพื่อสร้างความชอบธรรม โดยมีผลให้ผู้หญิงจำเป็นต้องแสดงความเด็ดขาด กล้าตัดสินใจ และทำงานหนักกว่าผู้ชายเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ ขณะเดียวกันยังต้องรักษาความลงตัวระหว่างบทบาททางการเมืองและความรับผิดชอบในครอบครัวเช่นเดียวกันกับค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ในบทบาทและภาพลักษณ์ของนักการเมืองสตรีที่ยังอยู่ภายใต้สถานการณ์ “การเมืองท้องถิ่น (ส่วนใหญ่)

ยังถูกรวบจำโดยตระกูลการเมืองที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย ผู้หญิงที่เข้ามามักถูกตั้งคำถามความสามารถจริงหรือแค่เป็นตัวแทนของครอบครัว (เพื่อสร้างความเชื่อมั่น) ต้องแสดงความเด็ดขาด กล้าตัดสินใจ และทำงานหนักกว่าผู้ชายเพื่อให้ภาพลักษณ์นักการเมืองหญิงที่เข้มแข็งที่ถูกลอยล่อ ไม่ใช่เพียงแค่เอาชนะคะแนนเสียงนักการเมืองด้วยกัน แต่ต้องตอบคำถามประชาชนให้ได้ด้วย” (ST4 (ผู้ให้สัมภาษณ์). อภิรติ จิโรภาส และอัศวศิริ ลาปี่ (ผู้สัมภาษณ์). ที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2568.)

ในขณะที่กลยุทธ์สร้างความเชื่อมั่นและความชอบธรรมในสนามการเมืองท้องถิ่นกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลไชยคราม สอดรับกับแนวทางดำเนินงานประกอบด้วย 1) การแสดงภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง โดยผู้หญิงต้องแสดงให้เห็นและเชื่อมั่นว่าเด็ดขาด กล้าตัดสินใจ และทำงานหนักกว่าผู้ชาย เพื่อให้ประชาชนเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับผู้หญิงในภาพลักษณ์ใหม่ ว่าเป็นเพศที่สามารถบริหารองค์กรและเป็นผู้นำท้องถิ่นได้จริง และ 2) การต่อสู้กับโครงสร้างตระกูลการเมือง ภายใต้กลยุทธ์การสร้างฐานการยอมรับใหม่จากประชาชนโดยตรงมากกว่าการพึ่งพากลุ่มหรือเครือข่ายการเมืองเดิม (รูปแบบเดิม) นอกจากนี้ 3) การผสมผสานบทบาทโดยต้องรักษาสมดุลภาพลักษณะสองด้าน คือ ความเข้มแข็งเชิงผู้นำ และความอ่อนโยนเชิงเพศสภาพ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับทั้งในเชิงการเมืองและสังคมปราศจากข้อโต้แย้ง

ทั้งนี้แนวทางการพัฒนาบทบาทสตรี/เสริมพลังให้ผู้หญิงรุ่นใหม่ก้าวเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานีอาจจำเป็นต้องใช้แนวคิดหลักไปสู่การเปลี่ยนผ่านภาพลักษณ์เกี่ยวกับผู้หญิงรุ่นใหม่ที่ควรแสดงออกถึงภาวะผู้นำเชิงเข้มแข็ง กล้าตัดสินใจ และไม่ถูกลดทอนด้วยภาพลักษณ์ “อ่อนแอ” แต่ไม่ใช่ไปต่อสู้หรือขัดแย้งกับผู้ชาย (รวมถึงนักการเมืองผู้ชาย) กล่าวคือ “การต่อสู้กับระบบเครือข่ายหรือตระกูลการเมืองและเครือข่ายชาย โดยเสนอให้ผู้หญิงรุ่นใหม่ สร้างฐานทางสังคมด้วยตัวเอง เช่น กลุ่มเยาวชน องค์กรชุมชน และเครือข่ายพลเมือง” (ST5 (ผู้ให้สัมภาษณ์). อภิรติ จิโรภาส และอัศวศิริ ลาปี่ (ผู้สัมภาษณ์). ที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2568.)

จากผลวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการก่อรูปอุดมการณ์ทางการเมืองของนักการเมืองสตรีท้องถิ่นคุณภาพจังหวัดสุราษฎร์ธานี จากกรณีศึกษาผ่านตัวแบบผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่าการก้าวสู่ตำแหน่งผู้นำการเมืองท้องถิ่นของสตรีในสุราษฎร์ธานี เป็นผลผลิตเชิงความคิดที่เป็นผลจากการเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น วัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ และโครงสร้างการเมืองของตระกูลรวมถึงภาระครอบครัว ตลอดจนภาพลักษณ์ทางสังคมที่ผลิตซ้ำบทบาทและตัวตนของผู้หญิงที่อาจต้องเผชิญกับความท้าทายที่มากกว่าผู้ชายในการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง ด้วยบริบทดังกล่าวสามารถจำแนกการก่อรูปอุดมการณ์ที่แตกต่างกันผ่าน 2 กรณี กล่าวคือ

1. กรณีเทศบาลตำบลท่าข้าม สะท้อนผ่านปรากฏการณ์ภายใต้บริบทของการติดเพดานแก้ว (glass ceiling) นับเป็นเงื่อนไขและข้อจำกัดในการผลักดันให้ผู้หญิงเข้าสู่การเมือง เนื่องจากโครงสร้างการเมืองท้องถิ่นยังไม่สามารถก้าวข้ามวัฒนธรรมเดิมเกี่ยวกับค่านิยมชายเป็นใหญ่ ซึ่งสัมพันธ์กับความท้าทายสำคัญคือการพิสูจน์ว่าผู้หญิงสามารถทำงานด้านการบริหารและนโยบายเชิงโครงสร้างได้เป็นอย่างดี ไม่ใช่เพียงถูกจัดวางให้รับผิดชอบเพียงงานอ่อนโยนที่สังคมกำหนด สะท้อนเบื้องหลังการขับเคลื่อนอุดมการณ์ด้วยแนวคิดสตรีนิยมที่สวนทับกับแนวคิดสตรีนิยมเชิงวัฒนธรรม และหลังสมัยใหม่ (cultural & postmodern feminism) ที่มักปรากฏการตั้งคำถามต่อภาพลักษณ์และวาทกรรมที่สังคมสร้างขึ้นให้ผู้หญิงแตกต่างจากผู้ชายอยู่เสมอ สะท้อนผ่านข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมที่ทำให้สตรีติดเพดานแก้ว แม้จำนวนผู้หญิงที่เข้าสู่สนามการเมืองมากขึ้นก็ตาม

2. กรณีองค์การบริหารส่วนตำบลไชยคราม เป็นผลจากความท้าทายเชิงโครงสร้างที่ผู้หญิงต้องเผชิญในสนามการเมืองท้องถิ่น จากการต่อสู้กับนักการเมืองผู้ชายที่เป็นกลุ่มอำนาจการเมืองอื่น และโดยเฉพาะอุปสรรคจากค่านิยมชายเป็นใหญ่ที่ยังรากลึก ดังนั้นเพื่อสร้างความชอบธรรมและก้าวข้ามข้อจำกัดดังกล่าวส่งผลให้ผู้หญิงจำเป็นต้องแสดงความเด็ดขาด กล้าตัดสินใจ และทำงานหนักกว่าผู้ชายเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ขณะเดียวกันยังต้องรักษาสอดคล้องระหว่างบทบาททางการเมืองและความรับผิดชอบในครอบครัว ด้วยกรอบมโนทัศน์นี้จะสะท้อนแนวคิดสตรีนิยมเชิงโครงสร้างที่เปิดเผยว่าอุปสรรคหลักของผู้หญิงอยู่ที่ระบบอำนาจและสถาบันการเมืองที่ยังไม่เอื้อให้สตรีก้าวสู่ความเท่าเทียม

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณากรณีศึกษาของนักการเมืองคุณภาพครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการเสริมพลังสตรีสามารถก้าวข้ามข้อจำกัดเหล่านี้ได้ผ่านการพิสูจน์ผลงาน ความเด็ดขาด และการสร้างความเชื่อมั่นในฐานะผู้นำท้องถิ่นเชิงประจักษ์ ประกอบกับเงื่อนไขเฉพาะการเมืองท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานีชี้ให้เห็นว่าค่านิยมชายเป็นใหญ่ยังเป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดทั้งบทบาทและภาพลักษณ์ของนักการเมืองสตรี โดยทำให้ผู้หญิงต้องเผชิญกับการตรวจสอบเข้มงวดและความคาดหวังสองมาตรฐานมากกว่าผู้ชาย ถือเป็นความท้าทายสำหรับการพิสูจน์ตนเองผ่านผลงาน ความเด็ดขาด และการสร้างสมดุลระหว่างบทบาททางการเมืองและความเป็นผู้หญิงทำให้ผู้นำสตรีที่จำเป็นต้องก้าวข้ามข้อจำกัดและสร้างการยอมรับในเวทีการเมืองท้องถิ่นได้ เป็นต้น ด้วยข้อค้นพบดังกล่าวจึงนำไปสู่การสร้างข้อสรุปเกี่ยวกับการก่อรูปอุดมการณ์ที่ผสานกับจุดยืนแนวคิดสตรีนิยม ซึ่งสอดคล้องกับเงื่อนไขการปรากฏตัวของนักการเมืองสตรีระดับท้องถิ่นกรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่รองรับด้วย 3 กรอบมโนทัศน์สำคัญ ดังนี้ “กรอบมโนทัศน์เชิงสังคม” สะท้อนมโนทัศน์หลักในการเสริมพลังผู้หญิงรุ่นใหม่ไม่เพียงช่วยเพิ่มบทบาทสตรี หากแต่ยังเป็นการเปลี่ยนทัศนคติทางสังคมต่อความเท่าเทียมทางเพศ ขณะที่ “กรอบมโนทัศน์เชิงโครงสร้าง” ช่วยปรับบริบทของทั้งในเชิงจำนวนและคุณภาพให้ผู้หญิงรุ่นใหม่ที่กำลังก้าวสู่การเมือง ใช้เป็นแรงผลักดันให้เกิดการปรับสมดุลอำนาจระหว่างเพศ ลดการผูกขาดของระบบชายเป็นใหญ่และตระกูลการเมือง รวมทั้ง “กรอบมโนทัศน์เชิงการเมือง” ช่วยสนับสนุนให้สตรีรุ่นใหม่สามารถนำเสนอวาระการเมืองใหม่ที่อาจถูกมองข้ามจากนักการเมืองชายที่มุ่งหวังมากกว่าการต่อสู้แข่งขันเพื่อเอาชนะในท้ายที่สุด สะท้อนกลไกทางอุดมการณ์ (Ideological apparatus) กับเงื่อนไขการปรากฏตัวของนักการเมืองสตรีในระดับท้องถิ่นกรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานีครั้งนี้ช่วยจุดประกายมุมมองทางการเมืองรูปแบบใหม่ให้กับนักการเมืองสตรีคุณภาพทั้งสองกรณีศึกษา เป็นภาพแสดงตัวแทนของความสัมพันธ์ในระดับจินตนาการระหว่างปัจเจกบุคคลกับการดำรงอยู่ที่เป็นจริงในบริบทการเมืองท้องถิ่นอย่างชัดเจน

2. รูปแบบปฏิบัติการทางการเมืองของนักการเมืองสตรีคุณภาพจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การนำเสนอมุมมองเกี่ยวกับปฏิบัติการท้องถิ่นในบริบทของการเมืองสตรีครั้งนี้ กำหนดกรอบอธิบายด้วยลักษณะของพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างและปัจเจก ซึ่งช่วยสร้างภาพความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างตัวแสดงที่เป็นทางการ (formal actors) ได้แก่ นักการเมืองสตรีและสมาชิกสภาท้องถิ่น ข้าราชการ เจ้าหน้าที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและตัวแสดงที่ไม่เป็นทางการ (informal actors) ที่หลากหลายประกอบด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน เครือญาติ เครือข่ายสตรี ผู้นำศาสนา ภาคประชาสังคมตลอดจนเครือข่ายผลประโยชน์ในพื้นที่ (Leftwich, 2010) ดังนั้นภายใต้รูปแบบของปฏิบัติการท้องถิ่นนี้จึงมิใช่เพียงการนำเสนอรูปแบบกระทำเชิงนโยบายหรือการบริหารเท่านั้น หากแต่ช่วยคลี่คลายมุมมองใหม่เกี่ยวกับกลไกการต่อรองอำนาจ การเข้าสู่สนามอำนาจที่มีโครงสร้างและวัฒนธรรมเฉพาะตัว การผลิตซ้ำอิทธิพลในระดับจุลภาคที่ฉายภาพพลวัตของอำนาจทางเพศ รวมทั้งโครงสร้างทางสังคมในพื้นที่การเมืองท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานีให้มีความกระจ่างชัดมากขึ้น ดังนั้นเพื่อสะท้อนเงื่อนไขเกี่ยวกับพลวัตอำนาจในระดับท้องถิ่นและบทบาทของนักการเมืองสตรีอย่างลึกซึ้ง จึงจำแนกรูปแบบปฏิบัติการทางการเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานีจาก 2 องค์ประกอบ ดังนี้

2.1 ปฏิบัติการท้องถิ่นในฐานะพื้นที่อำนาจ (Local Political Space) กล่าวคือเป็นเสมือนเวทีที่นักการเมืองสตรีต้องเข้าไปต่อรองและแสดงบทบาทท่ามกลางโครงสร้างอำนาจเดิมทั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระดับชุมชน ซึ่งพื้นที่ทำให้เห็นได้ว่าบทบาทผู้นำไม่ได้ถูกกำหนดเพียงจากตำแหน่งทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับการยอมรับจากเครือข่ายทางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย ซึ่งเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิด “พื้นที่ทางอำนาจ” (political space) ในมิติของการเมืองท้องถิ่น โดย Gaventa (2006) ที่มีไดนิยามขอบเขตพื้นที่ด้วยเชิงภูมิศาสตร์หรือขอบเขตการบริหารเท่านั้น แต่พื้นที่ดังกล่าวคือสนามทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีการต่อรองอำนาจระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการต่างเข้ามามีบทบาทร่วมกันในการกำหนดทิศทางของนโยบาย กิจกรรมการจัดการทรัพยากรแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสร้างวัฒนธรรมของนักการเมืองสตรีระหว่างฉากทัศน์ที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน ได้แก่

1) ฉากทัศน์ของพื้นที่ทางการ กล่าวคือเป็นเสมือนพื้นที่ทางอำนาจของนักการเมืองสตรีที่สามารถปฏิบัติการผ่านโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในรูปแบบของเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ได้ให้อำนาจผ่านกลไกทางกฎหมายและกลไกการบริหารที่ชัดเจน ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณ การออกข้อบัญญัติ และการกำหนดนโยบายท้องถิ่น เป็นต้น อย่างไรก็ตามการเข้าถึงและใช้อำนาจในเชิงโครงสร้างนี้ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของตำแหน่งเพียงมิติเดียว หากแต่ต้องอาศัยการยอมรับในเชิงสังคมและวัฒนธรรมด้วย

“ในตำแหน่งนายก เรามีอำนาจตามกฎหมายแน่นอน แต่ในพื้นที่จริง ถ้าชาวบ้านหรือผู้นำชุมชนไม่ยอมรับ ไม่ให้ความร่วมมือ งานก็ไม่เดินต้องเข้าใจเขา และพูดคุยให้เขาเห็นว่าเราทำเพื่อส่วนรวมจริง ๆ” (ST1 (ผู้ให้สัมภาษณ์). อภิรดี จิโรภาส และอัศวศิริ ลาปือ (ผู้สัมภาษณ์). ที่สำนักงานเทศบาลเมืองท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2568.) จากข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่ทางการเมืองเป็นเพียงโครงสร้างเบื้องต้นของอำนาจ แต่การทำงานทางการเมืองในพื้นที่จริงจำเป็นต้องเชื่อมโยงกับมิติทางสังคม เพื่อสร้างความไว้วางใจและความชอบธรรมต่อบทบาททางการเมืองของตนบนฐานการการแสดงอำนาจที่อยู่ในระบบราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) ฉากทัศน์ของพื้นที่ที่ไม่เป็นทางการเมือง กล่าวคือนอกจากพื้นที่ทางการเมืองแล้ว อีกด้านหนึ่งคือมิติที่อำนาจและอิทธิพลดำเนินผ่านการผสมผสานเครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ตลอดจนการสร้างวัฒนธรรมร่วมในชุมชน ซึ่งมักมีอิทธิพลสูงกว่ากลไกทางราชการ (ฉากทัศน์ของพื้นที่ทางการเมือง) ในหลายกรณี โดยเฉพาะสำหรับนักการเมืองสตรีที่ต้องมีความเข้าใจ และกล้าเข้าไปมีบทบาทร่วม รวมถึงสามารถเข้าถึงเครือข่ายเหล่านี้ได้ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการดำรงตำแหน่งให้มีความมั่นคง

“เราไม่ได้ทำงานแค่ในห้องประชุม ต้องลงพื้นที่ พูดคุยกับผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน พระ ผู้นำศาสนา ทุกคนมีอิทธิพลในแบบของเขา ถ้าเราทำให้เขาเห็นว่าเราจริงใจ เขาจะช่วยเราผลักดันโครงการต่อไปได้” (ST2 (ผู้ให้สัมภาษณ์). อัศวศิริ ลาปือ (ผู้สัมภาษณ์). ที่องค์การบริหารส่วนตำบลไชยคราม อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2568.) ด้วยการแสดงบทบาท

ผ่านพื้นที่ไม่เป็นทางการชี้ให้เห็นชัดว่าทำหน้าที่เหมือนสนามต่อรองอำนาจที่สำคัญที่นักการเมืองสตรีต้องเข้าไปสร้างพันธมิตร เพื่อให้การดำเนินโครงการและการขับเคลื่อนนโยบายได้รับการสนับสนุนและความชอบธรรมจากคนในชุมชน ตอกย้ำถึงปฏิบัติการผ่านเครือข่าย สายสัมพันธ์ และวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักการเมืองสตรีที่อาศัยพื้นที่ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการสู่การสร้างพื้นที่อำนาจสำหรับกรณีท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าปฏิบัติการท้องถิ่นในฐานะพื้นที่อำนาจช่วยสร้างจากทัศนคติเกี่ยวกับพื้นที่ทางอำนาจในฐานะพื้นที่ต่อรองและแสดงอัตลักษณ์ทางเพศกรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานีอย่างมีนัยสำคัญ ด้วยปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนปฏิบัติการทางการเมืองของนักการเมืองสตรี จึงมิใช่เพียงการใช้อำนาจตามตำแหน่งทางการเมือง แต่ถูกทำให้มีสถานะและรูปแบบการต่อรองระหว่างบทบาททางเพศกับความคาดหวังทางสังคม (Connell R.W., 1987) ที่พยายามก้าวข้ามวาทกรรมเกี่ยวกับบทบาทการเป็นผู้นำหญิงที่มักต้องเผชิญกับความท้าทายจากค่านิยมชายเป็นใหญ่ที่มองว่าสตรีไม่เหมาะกับการเมือง ขณะเดียวกันจากข้อมูลครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่ทางอำนาจในระดับท้องถิ่นคือสนามแห่งการต่อรองเชิงเพศที่นักการเมืองสตรีใช้ทั้งกลยุทธ์ทางสังคมและความสามารถเชิงนโยบายเพื่อสร้างพื้นที่แห่งการยอมรับใหม่ซึ่งไม่เพียงเปลี่ยนบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่เท่านั้น แต่ยังปรับเปลี่ยนวาทกรรมทางอำนาจในระดับฐานรากด้วย ซึ่งตอกย้ำว่าพื้นที่ทางอำนาจ ถือเป็นกระบวนการที่ถูกสร้างและต่อรองอยู่ตลอดเวลาผ่านปฏิบัติการของนักการเมืองสตรีที่ต้องผสมผสานบทบาทผู้นำทางการเมืองเข้ากับบทบาทอื่นอย่างมีพลวัต

2.2 ความสัมพันธ์ของตัวแสดงท้องถิ่นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในเชิงเครือข่าย (Networked Power Relations) กล่าวคือกรอบการอธิบายถึงการที่อำนาจในพื้นที่ท้องถิ่นไม่ได้ดำเนินไปอย่างเส้นตรงจากบนลงล่าง (top-down) แต่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแสดงหลากหลายประเภทที่มีผลประโยชน์วาระทางการเมือง และทุนทางสังคมต่างกัน (Marsh & Smith, 2000) ภายใต้อำนาจบริหารเมืองท้องถิ่นไทยเครือข่ายเหล่านี้อาจรวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำชุมชน กลุ่มผลประโยชน์ ผู้นำศาสนา กลุ่มอาสาสมัคร รวมถึงภาคประชาสังคม ซึ่งเชื่อมโยงกัน

ผ่านความสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในพื้นที่ สำหรับกรณีศึกษานักการเมืองสตรีจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้นิยามเครือข่ายเหล่านี้เป็นทั้ง “โอกาส” และ “ข้อจำกัด” เนื่องจากต้องมีโอกาสในการเข้าไปต่อรองและสร้างความสัมพันธ์กับตัวแสดงที่มีอิทธิพล เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนนโยบายหรือโครงการพัฒนาในพื้นที่ได้จริง ขณะเดียวกันก็ต้องระวังข้อจำกัดเพื่อป้องกันไม่ให้สูญเสียอิสระทางการเมืองหรือถูกกลืนในระบบอุปถัมภ์ที่เข้มแข็ง ซึ่งสะท้อนชุดปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวได้ 3 มิติ ดังนี้

2.2.1 ความสัมพันธ์ของตัวแสดงที่เป็นทางการ โดยนำไปสู่กระบวนการสร้างความร่วมมือในเชิงสถาบันในระดับโครงสร้างทางการเมือง ซึ่งสะท้อนจากปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ของนักการเมืองท้องถิ่นสตรีที่ต้องอาศัยการทำงานร่วมกับส่วนงานราชการตามภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้าราชการท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมาย หากแต่ในความเป็นจริงแล้วอำนาจที่มีอยู่ไม่ได้กระจายอย่างเท่าเทียม ส่งผลให้ตัวแสดงที่มีบทบาทต่อกระบวนการตัดสินใจหลายอย่างต้องผ่านกลไกความเห็นชอบร่วมจากหลายฝ่ายซึ่งกลายเป็นพื้นที่ที่ต่อรองทางอำนาจระหว่างผู้นำที่มาจากการเลือกตั้งกับเจ้าหน้าที่ประจำ

“ในระบอบราชการท้องถิ่น เราต้องร่วมมือกับปลัดเทศบาล หัวหน้ากองต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งเขาทำงานมานานกว่าเรา การจะเสนอแนวทางใหม่หรือปรับเปลี่ยนระบบต้องค่อย ๆ พูด ค่อย ๆ สร้างความเข้าใจ ไม่ใช่ใช้อำนาจสั่ง เพราะเขาคือคนที่ขับเคลื่อนงานจริงในพื้นที่” (ST1 (ผู้ให้สัมภาษณ์). อภิรติ จิโรภาส และอัศวศิริ ลาปือ (ผู้สัมภาษณ์). ที่สำนักงานเทศบาลเมืองท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2568.) ด้วยมุมมองนี้สะท้อนถึงมิติของอำนาจในเชิงสถาบันที่ไม่ได้อยู่ที่ตำแหน่งเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์เชิงความไว้วางใจและการสื่อสารเชิงอำนาจ ซึ่งนักการเมืองสตรีจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ทุนทางวัฒนธรรม (cultural capital) เช่น ความนอบน้อม การสื่อสารแบบเข้าใจบริบท และการให้เกียรติ ดำเนินการเพื่อสร้างความร่วมมือในระบอบราชการที่ยังมีลำดับชั้น นับเป็นเงื่อนไขสำคัญในกระบวนการผลิตซ้ำค่านิยมแบบชายเป็นใหญ่

2.2.2 ความสัมพันธ์ของตัวแสดงที่ไม่เป็นทางการ กล่าวคือนอกจากเครือข่ายทางราชการแล้ว นักการเมืองท้องถิ่นยังต้องเชื่อมโยงกับตัวแสดงที่ไม่เป็นทางการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งตัวแสดงดังกล่าวถือเป็นกลุ่มมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางทางการเมือง เช่น เครือข่ายผู้นำชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มเยาวชน หรือแม้แต่เครือข่ายและกลุ่มผลประโยชน์ในพื้นที่

“เวลาจะทำโครงการอะไร ถ้าไม่ได้พูดคุยกับผู้ใหญ่บ้าน หรือกลุ่มแม่บ้าน เขาจะไม่ร่วมมือ เราต้องให้เขาเห็นว่าโครงการนี้มีประโยชน์กับลูกหลานของเขา แล้วเขาจะช่วยพูดให้คนในชุมชนยอมรับ” (ST6 (ผู้ให้สัมภาษณ์). อัครศิริ ลาปือ (ผู้สัมภาษณ์). ที่องค์การบริหารส่วนตำบลไชยคราม อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2568.) กรอบคิดดังกล่าวสะท้อนถึงทุนเชิงสัมพันธ์ (relational capital) ที่นักการเมืองสตรีต้องใช้เพื่อสร้างเครือข่ายสนับสนุนและอำนาจเชิงยอมรับ ซึ่งจากกรณีศึกษาได้ตอกย้ำว่าการเปิดพื้นที่ให้กลุ่มตัวแสดงดังกล่าวร่วมออกแบบการดำเนินงาน จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพมากกว่าการอาศัยกลไกทางราชการเพียงด้านเดียว เพราะสามารถเชื่อมโยงความไว้วางใจทางสังคมกับการตัดสินใจทางนโยบายได้อย่างแนบเนียน

2.2.3 เครือข่ายอำนาจเชิงพหุระดับ (multi-level power networks) โดยเฉพาะปฏิบัติการทางการเมืองในเชิงโครงสร้าง พบว่าเครือข่ายอำนาจท้องถิ่นมักไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในพื้นที่ แต่จะกระจายตัวและเชื่อมโยงกับหน่วยงานระดับจังหวัด เขต (เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) หรือส่วนกลาง ซึ่งส่งผลต่อการจัดสรรงบประมาณที่แต่ละท้องถิ่นควรได้รับหรือการอนุมัติโครงการต่าง ๆ ที่นำไปสู่การพัฒนาในพื้นที่ท้องถิ่น ดังนั้นนักการเมืองสตรีจึงต้องรู้จักสร้างเครือข่ายทั้งแนวดิ่ง (vertical) และแนวนราบ (horizontal) เพื่อรักษาดุลอำนาจและขยายขอบเขตของอิทธิพลไว้ด้วย

จากเงื่อนไขเกี่ยวกับเครือข่ายเชิงอำนาจพหุระดับ สะท้อนผ่านมุมมองของนายกเทศมนตรีท่าข้ามสะท้อนว่า “บางโครงการต้องประสานกับจังหวัดหรือกระทรวง ถ้าเราไม่มีเครือข่ายหรือไม่รู้จักใครเลย โอกาสได้งบก็น้อย แต่เราไม่ได้ใช้เส้นสาย ใช้การเข้าร่วมประชุมกับเขา สร้างความรู้จักในเชิงวิชาการ

เขาจะเห็นว่าเราทำงานจริงจัง” (ST1 (ผู้ให้สัมภาษณ์). อภิรดี จิโรภาส และ อัคร์ศิริ ลาปี่อ (ผู้สัมภาษณ์). ที่สำนักงานเทศบาลเมืองท่าข้าม อำเภอพนมพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2568.) นอกจากนี้ในมุมมองของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไชยคราม เสริมในประเด็นดังกล่าวว่า “เครือข่ายระดับจังหวัดช่วยเราเยอะ เพราะบางเรื่องต้องผ่านขั้นตอนเยอะ เราจึงเลือกใช้วิธีสื่อสารตรงกับหน่วยงานและชี้ให้เห็นปัญหาของพื้นที่ เขาก็พร้อมช่วยถ้าเห็นว่าเราตั้งใจทำงาน” (ST3 (ผู้ให้สัมภาษณ์). อัคร์ศิริ ลาปี่อ (ผู้สัมภาษณ์). ที่องค์การบริหารส่วนตำบลไชยคราม อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2568.)

ด้วยบริบทข้างต้นได้ชี้ให้เห็นว่านักการเมืองสตรีท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ใช้กลยุทธ์สร้างเครือข่ายอำนาจแบบพระระดับที่เชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่นกับส่วนกลางใช้ทุนทางความรู้และความน่าเชื่อถือแทนโดยไม่พึ่งพาอุปถัมภ์

ภายใต้บริบทข้างต้นสะท้อนถึงความสัมพันธ์ของตัวแสดงท้องถิ่นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในเชิงเครือข่าย กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานีสะท้อนถึงความสัมพันธ์ของตัวแสดงทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในเชิงเครือข่าย ถือเป็นหัวใจของปฏิบัติการท้องถิ่นที่แท้จริง เนื่องด้วยเพราะการเมืองในระดับนี้ไม่ได้ขับเคลื่อนด้วยกฎเกณฑ์หรืออำนาจตามกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่ต้องพิจารณาทางเลือกในการดำเนินผ่านเครือข่ายของความไว้วางใจ การต่อรอง และการสื่อสารข้ามระดับโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักการเมืองสตรีท้องถิ่นแห่งคุณภาพนั้นต่างยืนยันตรงกันว่าการบริหารเครือข่ายเหล่านี้เปรียบเสมือนการทอใยอำนาจ ที่ต้องอาศัยทั้งทักษะทางสังคม ความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรม ตลอดจนความสามารถในการบริหารความสัมพันธ์กับทุกฝ่ายอย่างสมดุล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Rhodes (1997) ที่เสนอแนวทางการบริหารสำหรับรัฐสมัยใหม่มิใช่การสั่งการแต่คือการจัดการเครือข่าย (governance through networks) อย่างมีประสิทธิภาพ และในท้ายที่สุดความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายนี้ที่ช่วยให้อำนาจของนักการเมืองสตรีการเมืองท้องถิ่นมีความมั่นคงและยั่งยืนมากขึ้นเนื่องด้วยไม่ใช่เพียงเพราะตำแหน่งที่ได้รับเลือกตั้งเท่านั้น แต่เพราะสามารถเชื่อมโยงและประสานทุกภาคส่วนให้ขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เชิงประจักษ์ นับเป็นเงื่อนไขต่อกำเริบหมายการยกระดับนักรการเมืองท้องถิ่น
แห่งคุณภาพที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง

2. อภิปรายผล

การวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์ปฏิบัติการทางการเมืองของนักรการเมืองสตรีท้องถิ่น
แห่งคุณภาพ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผ่านกรอบแนวคิดสตรีนิยมทางการเมือง (feminist
political theory) และการก่อรูปชุดอุดมการณ์ทางการเมือง ประกอบการใช้ข้อมูล
ภาคสนามจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผ่านตัวแบบนักรการเมืองแห่งคุณภาพ ผลการ
วิจัยพบว่าปฏิบัติการทางการเมืองของนักรการเมืองสตรีท้องถิ่นเป็นภาพสะท้อน
กระบวนการต่อรองและสร้างพื้นที่อำนาจที่สัมพันธ์กับทุนทางสังคม วัฒนธรรม และ
อุดมการณ์การเมืองในพื้นที่ ซึ่งช่วยขยายมุมมองใหม่เกี่ยวกับแรงผลักดันทางบวก
และข้อจำกัดจากโครงสร้างทางเพศและวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านข้อค้นพบสำคัญ
ผ่านข้อสรุปประกอบการอภิปรายรายละเอียดดังนี้

1. การก่อรูปอุดมการณ์นักรการเมืองสตรีท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี
พบว่านายกเทศมนตรีตำบลท่าข้าม มีจุดยืนทางการเมืองที่สวมนทับกับชุดอุดมการณ์
สตรีนิยมเชิงวัฒนธรรมและหลังสมัยใหม่ ขณะที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
ไชยคราม สะท้อนจุดยืนอุดมการณ์บนฐานแนวคิดสตรีนิยมเชิงโครงสร้าง
โดยทั้งสองกรณีแสดงถึงบริบทเฉพาะของนักรการเมืองสตรีท้องถิ่นจังหวัด
สุราษฎร์ธานีที่มีลักษณะเด่นในด้านความเป็นผู้นำที่อิงคุณค่าของชุมชน ตอกย้ำ
โมทัศน์การเมืองที่เน้นการดูแลและการมีส่วนร่วมมากกว่าการแข่งขันช่วงชิงอำนาจ
กับนักรการเมืองผู้ชาย สะท้อนจุดเด่นอุดมการณ์ทางเพศในมิติสตรีนิยมเชิงปฏิบัติ
(pragmatic feminism) ที่ไม่มุ่งหวังให้เกิดเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในทันที
แต่พยายามสร้างการยอมรับผ่านการปฏิบัติจริง สอดคล้องกับข้อสรุปของ Wolbrecht
et al. (2008) ที่ศึกษาการเมืองสตรีในอเมริกา พบแนวโน้มคล้ายกันคือปฏิบัติการของ
นักรการเมืองผู้หญิงในระดับท้องถิ่นมักใช้ชุดอุดมการณ์แห่งการเสริมสร้างความร่วมมือ
(collaborative politics) แทนการเผชิญหน้าเพื่อลดแรงต้านจากค่านิยมเกี่ยวกับ
ระบบชายเป็นใหญ่ (patriarchal structure) โดยอาศัยการเลือกใช้กลยุทธ์แห่งการ
ปรับตัว (adaptive strategy) เพื่อแทรกซึมในโครงสร้างชายเป็นใหญ่ที่ฝังสมอยู่ใน
สังคมไทยมาเป็นระยะเวลานาน ประกอบกับการก่อรูปอุดมการณ์ทางการเมืองของ

นักการเมืองสตรีในสุราษฎร์ธานีต่อย้ำภาพสะท้อนการเมืองแห่งความห่วงใยและความรับผิดชอบต่อสังคมหรือกล่าวอีกนัยว่าอุดมการณ์ของนักการเมืองสตรีมีลักษณะมุ่งเน้นคุณธรรมและชุมชนมากกว่าการผลิตซ้ำอุดมการณ์เชิงอำนาจในอดีต สอดคล้องกับอัจฉราพรรณ ลีวโรตง และเพ็ญณี แรอรท (2562) ที่ได้ศึกษานักการเมืองท้องถิ่นผู้หญิงในจังหวัดบุรีรัมย์ซึ่งมีผลต่อการบริหารงานท้องถิ่นหลายประการ โดยเฉพาะการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี การพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อกระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนความคิดที่เกี่ยวกับค่านิยมเกี่ยวกับผู้หญิงและการเมืองให้เกิดการยอมรับมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการใช้จุดเด่นของความเป็นผู้หญิงที่เป็นข้อได้เปรียบในการบริหารงาน เป็นต้น ยืนยันถึงอุดมการณ์ของนักการเมืองสตรีท้องถิ่นแห่งคุณภาพทั้งสองกรณีศึกษา ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ต่างมุ่งสู่การสนับสนุนกลไกขับเคลื่อนการเมืองด้วยเป้าหมายความเท่าเทียมทางเพศเชิงปฏิบัติ (pragmatic feminism) ที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดพรรคการเมืองหรือทฤษฎีอุดมการณ์แบบตะวันตกเท่านั้น หากแต่เป็นผลของปฏิบัติการอุดมการณ์ท้องถิ่นรูปแบบเฉพาะของผู้หญิงที่เกิดจากการเรียนรู้ ประสบการณ์จากการปฏิบัติรวมทั้งการต่อรองในสนามการเมืองจนนำไปสู่ผลสำเร็จผ่านตัวแบบนักการเมืองแห่งคุณภาพ

2. รูปแบบปฏิบัติการทางการเมืองของนักการเมืองสตรีคุณภาพจังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาพรวมพบว่าปรากฏในลักษณะของปฏิบัติการท้องถิ่นในฐานะพื้นที่อำนาจ (local political space) ซึ่งเปรียบเสมือนเวทีที่นักการเมืองสตรีต้องเข้าไปต่อรอง และแสดงบทบาทโดดเด่นท่ามกลางการต่อสู้ระหว่างโครงสร้างอำนาจเดิมทั้งในบริบทการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการเมืองในระดับชุมชน ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวทำให้เห็นว่าบทบาทผู้นำไม่ได้ถูกกำหนดเพียงจากตำแหน่งทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับการยอมรับจากเครือข่ายทางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย ซึ่งเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิด “พื้นที่ทางการเมือง” (political space) ในมิติของการเมืองท้องถิ่น โดย Gaventa (2006) ที่มีไดนิยามขอบเขตพื้นที่ด้วยเชิงภูมิศาสตร์หรือขอบเขตการบริหารเท่านั้น แต่พื้นที่ดังกล่าวคือสนามทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีการต่อรองอำนาจระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเข้ามามีบทบาทร่วมกันในการกำหนดทิศทางการนโยบาย กิจกรรมการจัดการ

ทรัพยากรแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสร้างความปลอดภัยทางการเมืองผ่านบทบาท
 นักการเมืองสตรีในหลากหลายบริบทเชิงพื้นที่ สะท้อนภาพความสัมพันธ์ของตัว
 แสดงท้องถิ่นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในเชิงเครือข่ายที่มีส่วนสนับสนุน
 บทบาทของนักการเมืองสตรีท้องถิ่นให้สามารถใช้อำนาจอย่างมีประสิทธิภาพ
 อีกทั้งยังช่วยทำความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับบริบทเฉพาะการเมืองท้องถิ่นจังหวัด
 สุราษฎร์ธานีที่ก้าวข้ามความสัมพันธ์อำนาจระดับท้องถิ่น ที่ไม่ได้ดำเนินไปอย่าง
 เส้นตรงจากบนลงล่าง (top-down) ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการผลิตซ้ำระบบอุปถัมภ์
 แต่เกิดจากการขับเคลื่อนปฏิสัมพันธ์ผ่านกลุ่มตัวแสดงในแนวราบระหว่างกลุ่มที่
 เป็นทางการและกลุ่มที่ไม่เป็นทางการที่ต่างมีผลประโยชน์ วาระทางการเมืองและ
 ทุนทางสังคมต่างกัน สอดคล้องกับธมาลัศมา จุลเพชร (2565) สรุปว่าการที่สตรี
 ก้าวเข้ามาสู่ผู้นำท้องถิ่นได้ต้องมีบทบาทการต่อสู้ที่เริ่มตั้งแต่ภายในครอบครัวจนถึง
 สังคมภายนอกและมีปัจจัยที่ผลักดันให้ผู้นำสตรีสามารถเข้ามาสู่การเมืองท้องถิ่น
 ได้สำเร็จ ประกอบด้วยความสัมพันธ์กับกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มนักการเมือง
 คำนึงในฐานะความเป็นผู้นำสตรี พลังกลุ่มเครือข่ายสตรี และอำนาจการครอบครอง
 ปัจจัยการผลิต ซึ่งต่างมีความสำคัญต่อการสร้างอำนาจทางการเมืองและกำหนด
 กรอบความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง สะท้อนบทบาทผ่านปฏิบัติการทางการเมือง
 ของนักการเมืองสตรีท้องถิ่นแห่งคุณภาพจังหวัดสุราษฎร์ธานีครั้งนี้

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาปฏิบัติการทางการเมืองของนักการเมืองสตรีท้องถิ่น
 แห่งคุณภาพ กรณีศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ภายใต้กรอบแนวคิดสตรีนิยมและ
 อุดมการณ์ทางการเมือง สรุปสาระสำคัญดังนี้

1. การก่อรูปอุดมการณ์ทางการเมืองของนักการเมืองสตรีท้องถิ่น สะท้อนว่า
 การเมืองของสตรีในจังหวัดสุราษฎร์ธานีไม่ได้ดำเนินไปบนพื้นฐานของอุดมการณ์
 แบบพรรคการเมือง แต่เกิดจากการผสมผสานระหว่างอุดมการณ์ส่วนบุคคลกับอุดมการณ์
 เชิงสังคมและวัฒนธรรมที่หล่อหลอมจากประสบการณ์ชีวิตและบริบทท้องถิ่น

นักการเมืองสตรีแต่ละคนสร้างจุดยืนทางอุดมการณ์โดยอิงคุณค่าของความซื่อสัตย์ โปร่งใส การดูแลประชาชน และการพัฒนาอย่างเป็นธรรม ซึ่งสะท้อนรูปแบบของอุดมการณ์สตรีนิยมเชิงปฏิบัติ (pragmatic feminism) ที่มุ่งเน้นการพิสูจน์บทบาทผ่านการปฏิบัติจริงมากกว่าการเผชิญหน้าเชิงโครงสร้าง สำหรับ “กรณีเทศบาลเมืองท่าข้าม” การเมืองของสตรีสะท้อนอุดมการณ์เชิงวัฒนธรรมและหลังสมัยใหม่ (cultural & postmodern feminism) ที่พยายามก้าวข้ามวาทกรรมชายเป็นใหญ่ ด้วยการสร้างภาพลักษณ์ผู้นำหญิงเชิงบวก ขณะที่ “กรณีองค์การบริหารส่วนตำบลไชยคราม” แสดงถึงแนวคิดสตรีนิยมเชิงโครงสร้าง (structural feminism) ที่ท้าทายกับบริบทของปฏิบัติการทางการเมืองที่ต้องอาศัยการขับเคลื่อนบทบาทความเป็นผู้นำยุคใหม่ไปสู่ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อสร้างความชอบธรรมและการยอมรับในฐานะผู้นำหญิงในเวทีการเมืองท้องถิ่น

2. รูปแบบปฏิบัติการทางการเมืองของนักการเมืองสตรี พบว่าการเมืองของนักการเมืองสตรีคุณภาพในระดับท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีลักษณะเฉพาะภายใต้รูปแบบปฏิบัติการท้องถิ่นในฐานะพื้นที่อำนาจ ซึ่งต้องเข้าไปต่อรองอำนาจทั้งในโครงสร้างทางการเมือง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และพื้นที่ไม่เป็นทางการ เช่น เครือข่ายชุมชน ผู้นำศาสนา กลุ่มสตรี หรือกลุ่มอาสาสมัคร ซึ่งตอกย้ำให้เห็นว่ากระบวนการสร้างพื้นที่ และจัดวางอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองสตรีจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในระบบราชการเท่านั้น โดยจำเป็นต้องเข้าถึงโครงข่ายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงทางการเมืองและไม่เป็นทางการเมืองอีกด้วย ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญที่เป็นแรงผลักดันให้นักการเมืองสตรีคุณภาพในระดับท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีสามารถใช้ทุนทางสังคม วัฒนธรรม และความรู้ สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ ผู้นำชุมชน ตลอดจนเครือข่ายต่าง ๆ จนเกิดเป็นอำนาจเชิงพหุระดับ (multi-level power networks) ที่ส่งผลให้สามารถขับเคลื่อนนโยบายท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ทั้งนี้ภายใต้ข้อค้นพบเชิงสังเคราะห์จากการวิจัยชี้ให้เห็นว่าปฏิบัติการทางการเมืองของนักการเมืองสตรีกรณศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี นับเป็นผลลัพธ์ของการบูรณาการระหว่างอุดมการณ์ส่วนบุคคล อุดมการณ์ทางสังคม และการปรับโนทัศน์เกี่ยวกับนิยามและโครงสร้างอำนาจทางเพศ โดยนักการเมืองสตรีใน

จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ใช้การเมืองเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างการยอมรับในระดับพื้นที่ รวมทั้งขยายบทบาทของสตรีในระดับท้องถิ่น และเปลี่ยนภาพลักษณ์ของผู้หญิง จากผู้ตามให้กลายเป็นผู้นำในเชิงนโยบายได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้วยลักษณะดังกล่าว จึงถือเป็นภาพสะท้อนของการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองไทยจากโครงสร้างอำนาจแบบชายเป็นศูนย์กลาง ไปสู่การเมืองแบบมีส่วนร่วมที่ให้คุณค่ากับความเท่าเทียม และการบริหารเชิงจริยธรรมของสตรีอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะ

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรสร้างกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรี ในเวทีการเมืองท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยหน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนการจัดตั้ง “ศูนย์พัฒนาศักยภาพสตรีทางการเมืองท้องถิ่น” ในแต่ละจังหวัด เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะภาวะผู้นำ และเครือข่ายความร่วมมือระหว่างนักการเมืองสตรีรุ่นใหม่กับภาคประชาชน

2. กลไกการเมืองระดับท้องถิ่นควรกำหนดมาตรการด้านความเท่าเทียมทางเพศในการสรรหาแต่งตั้งคณะกรรมการหรือผู้บริหารองค์กรท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้นรองรับกระบวนการออกแบบและพัฒนานโยบายเชิงโครงสร้างที่ลดอคติทางเพศในสถาบันการเมืองท้องถิ่น

3. ควรสนับสนุนการใช้สื่อท้องถิ่นและสื่อดิจิทัลในการนำเสนอผลงานของผู้นำหญิงเพื่อสร้างแบบอย่าง (role model) ที่ดีให้กับสตรีรุ่นใหม่ และลดอคติทางเพศในสังคม ผ่านแนวทางผลักดันการสื่อสารสาธารณะเพื่อสร้างภาพลักษณ์บวกให้กับนักการเมืองสตรีอย่างเป็นรูปธรรม

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นข้อค้นพบส่วนหนึ่งภายใต้ปฏิบัติ การวิจัยเรื่อง “จุดยืนสถานภาพ และภาพลักษณ์นักการเมืองสตรีต่อการพัฒนาการเมืองท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี” โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากงบประมาณเงินรายได้ประภททุนวิจัยพื้นฐานและประยุกต์ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

บรรณานุกรม

- กมลชนก เรือนคำ. (2567). **ผู้หญิงในเมืองท้องถิ่นไทย จำนวนมากขึ้น แต่สัดส่วนยังน้อยมาก**. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2568, จาก <https://prachatai.com/journal/2024/05/109378>.
- ฉมาลัศมา จุลเพชร. (2565). **บทบาทผู้นำสตรีในการปกครองท้องถิ่น : กรณีศึกษานายกองค์การบริหารส่วนตำบล**. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถวิลวดี บุรีกุล และรัชต์ สงฆะหมัด. (2559). **การเสริมพลังของผู้หญิงในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประเทศไทย, วารสารสถาบันพระปกเกล้า**. 14(2), 63-86.
- นิตยา เทพเป็น. (2565). **ปรากฏการณ์การเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองของสตรีผู้นำการเมืองท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี**. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). สุราษฎร์ธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). **รายงานการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ.
- อัจฉราพรรณ สิวไธสง และเพ็ญณี แนนรอก (2562). **ภูมิหลัง แรงจูงใจ และบทบาทของนักการเมืองสตรีท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์, วารสารการเมืองการปกครอง**. 9(2), 78-92.
- Connell, R.W. (1987). **Gender and Power: Society, the Person and Sexual Politics**. Stanford, Calif. : Stanford University Press.
- Fraser, N. (2013). **Fortunes of Feminism: From State-Managed Capitalism to Neoliberal Crisis**. London : Verso.
- Gaventa, J. (2006). **Finding the spaces for change: A power analysis**, IDS Bulletin. 37(6), 23–33.

- Heywood, A. (2017). **Political Ideologies: An Introduction** (6th ed.). London : Palgrave.
- Hooks, B. (2014). **Feminism is for Everybody: Passionate Politics** (2nd ed.). New York : Routledge.
- Leftwich, A. (2010). **The Political Approach to Human Behaviour : People, Politics and Political Institutions**. New York : Routledge.
- Lincoln, Y.S. and Guba, E.G. (1985). **Naturalistic Inquiry**. Beverly Hills, CA : Sage.
- Marsh, D., and Smith, M. (2000). **Understanding policy networks: Towards a dialectical approach**, *Political Studies*. 48(1), 4–21.
- Rhodes, R. A. W. (1997). **Understanding governance**. Buckingham and Philadelphia : Open University Press.
- Squires, J. (1999). **Gender in Political Theory**. Cambridge : Polity Press.
- United Nations Development Programme. (2022). **Human Development Report 2021/2022**. Retrieved September 13, 2025, from Chromeextension://efaidnbmnribpcajpcgiclfndmkaj/
<https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2021-22overviewen.pdf>.
- Wolbrecht, C., Beckwith K. and Baldez L. (2008). **Political Women and American Democracy**. Cambridge : Cambridge University Press.
- Yin, R.K. (2018). **Case Study Research and Applications: Design and Methods** (6th ed.). Thousand Oaks, CA : Sage.